

ŠTRUKTURÁLNE A OBSAHOVÉ ZMENY ŠTÚDIA PSYCHOLÓGIE NA FF UK PO R. 1989

ANTON HERETIK

Katedra psychológie FF UK, Bratislava

Hodnotiť porevolučné zmeny a súčasný stav výuky psychológie na našej katedre nie je možné bez historického kontextu. Zrekapitulujme si preto stručne milníky a zakladateľské osobnosti vývoja nášho odboru na Univerzite Komenského v Bratislave:

- 1921 vznik Filozofickej fakulty UK
- 1924 prvé prednášky "Základy psychológie" (Prof.B.Tomsa)
- 1926 Psychologický seminár (Doc.J.Tvrďý)
- 1937 Psychologická stolica (Doc.J.Stavěl)
- 1941 Prvý profesor psychológie (Prof.A.Jurovský)
- 1957 Psychologický ústav (Prof.A.Jurovský)
- 1959 Katedra psychológie (Prof.T.Pardel)
- 1965 Katedra pedagogickej psychológie (Prof.L.Ďurič)
- 1981 Katedra psychologických vied (zlúčením KP a KPP) (Prof.O.Kondáš)
- Katedra psychológie (zlúčením Psychologického ústavu a Katedry psychologických vied) (Prof.T.Kollárik)

Je snád' na mieste poznamenať, že nie všetky tieto zmeny vyplynuli z prirodzeného vývoja a diferenciacie odboru. Na mnohých sa podpísali politické udalosti v histórii Československa (napr.odchod českých učiteľov po vzniku Slovenského štátu, neisté postavenie psychológie ako buržoáznej pavydy v rokoch päťdesiatych). Celá Filozická fakulta sa ešte pred siedmimi rokmi "honosila" označením ideologická. Paradoxne i posledná organizačná zmena v r.1993 viedla k postupnému zníženiu z pôvodných vyše 80 zamestnancov psychologických pracovísk o takmer 30 ľudí.

V súčasnosti je Katedra členená na 3 sekcie : Sekcia všeobecnej psychológie (ved.Doc.I.Brezina), Sekcia aplikovanej psychológie (ved.Doc.E.Habiňáková) a Sekcia psychologického výskumu a služieb (ved.Dr.D.Fabián). Katedra má spolu 50 pracovníkov, z toho 24 učiteľov, 20 vedecko-výskumných pracovníkov a 6 technicko-administratívnych zamestnancov (striktne delenie VŠ pracovníkov na "učiteľov" a "vedcov" je, samozrejme, v našich podmienkach prežitkom - zmena však naráža na rigidné personálne predpisy na UK). Na zabezpečení výuky sa ďalej podieľajú 3 emeritovaní profesori a 32 externých učiteľov z iných fakúlt UK a psychologickej praxe.

Počty študentov v jednotlivých ročníkoch sa pohybujú medzi 45-60, spolu máme (v šk.r.1995/96) 256 poslucháčov denného magisterského štúdia, z toho 25 zahraničných. Relatívne vysoký počet je postgraduálnych študentov - 53, z toho 8 interných a 3 zahraničných. Katedra zabezpečuje tiež rozširovacie štúdium (napr.školskej, poradenskej psychológie, pripravujeme tiež inovačné programy pre foreznú a dopravnú psychológiu). Nôvum je Univerzita tretieho veku, kde psychológiu študuje asi 40 poslucháčov. Napriek tomu, že štatút fakulty to umožňuje, rozhodli sme neotvárať bakalárske štúdium a nepovoľovať externú formu absolvovania. Naproti tomu sme otvorení možnosti súbežného štúdia, v ktorom si poslucháči iných oborov, či fakúlt zapisujú a absolvujú vybrané predmety nášho učebného programu. Počet záujemcov o štúdium na našej fakulte sa každoročne pohybuje okolo 800. Napriek veľmi zložitému 3-kolovému prijímaciemu

systemu (predpokladové skúšky, ústny pohovor, vedomostné testy) nie sme s jeho výsledkami celkom spokojní. Tvrdý *numerus clausus*, ktorý presadzujú najmä predstavitelia tzv. malých odborov na fakulte nám neumožňuje prijať väčší počet uchádzačov (optimálne okolo 100) a spoľahnúť sa skôr na prirodzený výber a zrenie poslucháčov v priebehu štúdia.

Štúdium psychológie je členené do dvoch 5-semesterálnych blokov. Prvý blok je ukončený súbornou skúškou (tzv. malou štátnicou) zo všeobecnej, vývinovej, psychológie osobnosti a metodológie. V druhom bloku sa väčší dôraz kladie na výberové prednášky (v poslednom šk.roku ich bolo 65) a študenti môžu zložiť štátnicu a obhájiť diplomovú prácu v piatich zameraniach - klinická, pracovná, poradenská, sociálna, pedagogická + školská psychológia.

Hlavné zmeny na katedre po r.1989 by sme mohli zhrnúť do týchto bodov:

- Štúdium psychológie sa opäť predĺžilo na 5 rokov.
- Vypustili sa balastné, "marxistické" predmety, ktoré boli nahradené celofakultnými prednáškami z filozofie, sociológie, politológie a možnosťou zapísať si predmety súbežného štúdia.
- Priemerný počet hodín priamej výuky v týždni sa znížil z 30 na cca 20, čo dáva študentom viac priestoru na individuálnu prípravu a zapísanie si výberových prednášok "navyše".
- Mnohonásobné zvýšenie počtu voliteľných predmetov, ktoré zabezpečujú externí učitelia (ovšem za finančné prostriedky z VHC katedry).
- Zavedenie radu predmetov a smerov predtým neprípustných napr. úvodu do psychoanalýzy, Gestalterapie, procesorientovanej psychológie, ale i psychológie manažmentu, reklamy, trhu. "Otváranie" sa niektorým netradičným smerom je predmetom veľmi živých diskusií o ich "vedeckosti" na spoločných seminároch učiteľov a študentov, ktorých pravidelné konanie je tiež novinkou.
- Sociálne psychologický výcvik sa stal povinnou súčasťou študijného programu. V druhom ročníku je zameraný na komunikáciu v dyáde, v treťom na vedenie skupín a v štvrtom na cieľové programy - tréning asertivity, ASU, rogeriánske skupiny, dynamické skupiny v tradícii SUR, prácu s nezamestnanými a pod.
- Študenti sa spontánne zúčastňujú seminárov a výcvikov (organizovaných najmä Slovenskou psychoterapeutickou spoločnosťou).
- Komputerizácia pracoviska pokročila od využívania počítačov učiteľmi pre výskumné účely, k ich priamemu zapojeniu do výuky.

V softwarovom vybavení sme však podstatne ďalej v programoch na štatistické vyhodnotenie výskumu, než v ich aplikácii na cvičeniach, napr. experimentálnej psychológie.

- Podarilo sa obnovenie knižničného a informačného strediska katedry, ktoré je už v súčasnosti napojené na internetovú sieť. Poradenskú službu pre študentov v ňom vykonávajú i postgraduálni študenti.
- Neformálnejšie sú i vzťahy učiteľia-študenti. Prispelo k tomu nielen porevolučné sebavedomie študentov, ale i experienciálna atmosféra na sociálne-psychologických výcvikoch a činnosť klubu.

V nepravidelných klubových stretnutiach prezentujú študenti svoju vlastnú básnickú, hudobnú, či výtvarnú tvorbu, väčšinou značne alternatívneho charakteru.

Problémov, ktoré sú pre nás nové, je tiež nemálo a znamenajú permanentnú výzvu pre vedenie katedry:

- Chronický je problém zabezpečenia cvičných pracovísk pre stáže, cvičenia a letné praxe. Nedokázali sme zatiaľ v rámci fakulty presadiť systém stálych cvičných pracovísk, zmluvne

spojených so školou, v ktorom by boli psychológovia z praxe aspoň symbolicky (tak ako je to u učiteľov na cvičných školách) honorovaní za svoju vysoko záslužnú činnosť.

- Klesá záujem o študentskú vedeckú činnosť. Renesanciu snád' prinesie nový systém ročníkových prác verejne prezentovaných a obhajovaných na študentskej konferencii.
- Mnohí perspektívni učitelia odchádzajú z pochopiteľných dôvodov do komerčnej sféry. Prirodzená generačná výmena je ohrozená malou atraktivitou univerzitného statusu a úbohým finančným ohodnotením.

Ani kritéria pre habilitačné a inauguračné pokračovania, ktoré v rámci univerzity presadili predstavitelia prírodovedných odborov, nestimulujú učiteľov ku klasifikačnému rastu. Možné dôsledky pre akreditáciu katedry ako pre- a najmä postgraduálneho pracoviska sú zrejmé.

“Sendvičové” pravidlo káže ukončiť tieto úvahy pozitívnou víziou. Pre nás to môžu byť len naši študenti - nároční, provokujúci, často tak prekvapivo zrelí...